

ЙОРДАН ХАДЖИЕВ
РАЗМИШЛЕНИЯ НАД ЕДНА
КАЛИМАВКА

chitanka.info

Дядо игумен излезе от магерницата последен. Хубаво ядене! И ракията хубава. Времето добро, меко, топло.

Мързи го. Гледам го и чета в очите му как се чуди — да влезе ли в черква, или не. Трябва. Но вътре е мрачно и студено, едно и също от години. А тука, отвън, слънцето е плиснало благодат, утринта е тиха, набожна и преподобният дядо Матей вече е изнесъл малката си масичка. Пише редовното приятелско писмо до протосингела, всъщност, подробно сведение за манастирската седмица. С една дума — донос. Дядо игумен го мери с лош поглед, ще му се да вземе камък и да пръсне мастилницата, но няма как. И отмества очи. Търси да се заяде с някого, да си упражни иронията. Мене още не ме е видял, а отец Дамаскин се крие в килията и дъвче, дояжда.

Това сме ние — целият личен състав на присноблажения божи дом, кацнал с ослепителната си хубост на балканския рид. Толкова е чисто и свято това място, така високо и усамотено, че ако протегнеш ръка, ще докоснеш опашката на бяло облаче или крилото на снишил се ангел. Ако човек е късоглед, изоставен от любима или скъсан на изпит по марксизъм-ленинизъм, тука ще се излекува, ще забрави въздихания и ще се опомни за нов живот.

А перото на дядо Матей поскъръцва музикално и мисловно. Не мога да кажа вдъхновено, защото тази дума е за възвишени чувства на житиеписец или евангелист, а вълненията на дядо Матей са по-скоро долни. Принципни. Уви! Такова е битието, такова е времето, такъв е игуменът, да не говорим за сквернословния, пустоумен и лаком отец Дамаскин. Ами че той е побойник, езичник, сърцето му е препълнено със завист, не си мие ръцете, не може да прочете заглавията в един вестник, той е простофил и душегуб, а глас има — боже, как търпиш този спукан, ръждив, пиянски глас! Викне ли, плаши и птици, и хора. Дамаскин не яде, както се яде, а плюска; не ходи, както се ходи, а подскача; не пее, а стърже, грачи, гъгне. И е подозрителен, подслушва, краде... Беше откраднал едно от писмата на дядо Матей и го отворил. Но нали може да чете само печатни букви, даде го на игумена. Вътре беше плач Еремиев за пресветлия манастир, превърнат на Содом и Гомор от антихриста игумен и адовото изчадие Дамаскин. Божията майка отвърщала лицето си от олтара, иконата на Свети Георги паднала и се разбила, а Света Петка заплакала. Защото игуменът Дионисий бил кръстомразец, който не си отлепва ухото от радиото, а

окоето — от еретичните книги, четете папските съчинения на чужд език, а славянското писмо срича, рита камъчета и ги гони наред двора, изправя се на ръце, пие от бутилката, смее се греховно-гръмовито, закъснява за черква, подранява за отпуск и му идват приятели, приятелки, особено млади. Срещал се постоянно с отец Ивана от Гложене и приказвали срещу владиката. Поп Иван пък казал, че наместникът поп Симеон е син на Негово Високопреосвещенство и си приличат, и че той ходил да провери в града кога е роден поп Симеон и кога е умрял баща му, че уж майка му го носила две години подир смъртта, колкото слониците, затова му викали „поп Симеон-слончето“. А сеното от ливадите го продал на вересия и колко ще вземе, а колко ще отчете, не се знае... После идеше ред на отец Дамаскин, „този монашески срам и позор, с извинение мискинин, който не ходи да се освобождава на едното място, а където му скимне“, обикаля кръвожадно гората с брадва, зяпа вечер през прозорци и ключалки и е „целият гнъсен“. И не знае да служи, не ще да пее, не работи нищо и не си мете килията, та е „свинска кочина“... И тъй, и още, и друго — и какво ли не! Разправят, че дядо Матей от много години, от десетилетия, плюе и къдне всекиго, особено ако дойде нов игумен, но до днес сам игумен не е станал... И все пак накрая в посланието му имаше нещо добро, някакво просветление, да не кажа умиление: от няколко дни в манастира дошло боголюбиво и смирено момче, което искало да стане послушник, знаело почит и целуване на ръка, в църква пеело с богославещ глас и било родено да почита старите и да се обрече на Бога.

Това момче бях аз.

Дядо игумен стои и се повърта в двора. Да се дразни с глупавия отец Матей не си струва, а в черква, тъй или иначе, трябва да влезе. В този миг вижда непослушния и грешен раб студентчески.

— Я ела тука бре, муле!

Яд го е, задето снощи се провали. Резилих го пред преподобния Дамаскин, който се кикоти като рогатия.

— Благослови ме, отче!

— Ще те благословя, ами нямам дърво! Снощи си крал карти! И не си раздавал всичките — валетата си ги държал на коленете си! Онзи мискинин ми каза всичко и тази заран се хили като пача. Ама и двамата ще ви вкарам в черква да ви почета!

— Виновен съм, отче, изповядвам се като пред светия...

— Аз ще те светя тебе! Довечера ръчичките ти на масата! Ще те пречукам — годините си няма да стигнеш!

— Амин.

— Не дрънкай, зер не ми е мрял скоро студент в ръцете! Нали щеше да четеш, пършиво магаре! Изпит имаш!

— Нечестивият ме изкуши, отче игумене.

— Тогаз влизай в черква, зер закъсняхме тая заран.

— И вчера, дядо игумене.

— И вчера, я!

— И онзи ден.

— Бре, гледай го чадото — мене ще учи! Отде се пръкна, сякаш в манастир расло! Отивай да дрънкаш камбаните!?

Това е най-доброто ми занимание — да бия камбаните, да слушам звънливия им ек, от високото да гледам слънцето и баирите в тия мъгливи утрини. Всичко тук ме кара да се усещам част от този могъщ балкан, пращинка от неземната му красота. Горе, на звънарницата, се качих най-напред от любопитство, а сега отивам вдъхновен. Там съм господар на света. Ставам съчинител на песни, на нова музика, вестител на друг живот в този килнат на една страна манастир. Додето дочета учебника по марксизъм-ленинизъм, от досада ще го пратя в пропастта с биенето на камбаните. Зная, че сега селяните в долината си викат: „Оня студент пак почна!“. В началото от общината звъниха да питат какво се е случило. После дойдоха две-три момичета да ме видят.

Улавям с две ръце въжетата, езиците се разлюляват и отведнъж камбаните екват. Отец Матей се кръсти, прибира едно-друго, вдига масичката и я отнася в килията. После се измъква и ситни към черквата. Дамаскин също се показва от горния кат и заслизва по скърцащата стълба.

Не бива да изпускам караницата около минея.

В малката черква на малкия манастир са тримата монаси. Закъснели праведници в един грешен век. Наивници или мързеливци. Не ми се ще да се въвирам в душите им, не се наемам да ги съдя. Игуменът е бивш питомник на филологията, изгонен от кадровика, Дамаскин е скитник от място на място и крамолник, а отец Матей е

праведник, който бие чело о пода, моли се горещо всяка нощ и блажи всеки постен ден.

Вече са застанали пред клира. Дамаскин е отворил минея където му скимне, защото не знае какъв ден сме. То и да знае, ползата е същата — хабер няма в кои дни какви глави се четат. Сега е настроен певчески — със събрани вежди. Че няма глас и дразни хората, би трябвало да го знае, но той не го знае, пуска го на воля и изглежда, си го харесва. Извивките му са фалшиви, ниските тонове дращят и прекъсват, а омръзне ли му — млъква. Певец е само дядо Матей — навремето е учил в Преображенския манастир сложното многогласно черковно пеене.

Дядо Матей доближава отец Дамаскин. Двамата са издигнати в чин „преподобни“. Сетне ще станат „всепреподобни“, а най-сетне — „високопреподобни“. Само аз ще си стоя без подобие.

Дамаскин прелиства още две страници напред и една назад — божем, днес тука се пее.

Дядо Матей наднича през рамото му в дебелината на книгата на светиите. В очите му гори доволство, преплетено със страх. Като събира малко смелост, казва злорадо:

— Днес не се пее тука!

Дамаскин се обръща полеха. Още се владее. Изражението му е на звяр, който си играе с жертвата. Да не мразеше толкова дядо Матей, щеше да му благодари за скарването. В тези работи изсушеният калугер беше велик!

Като съзнаваше превъзходството си пред нищожния дядо Матей, той разтегна устни:

— Ти ли ще ме учиш къде се пее?

Бързешком дядо Матей повтаря:

— Днес не се пее тука!

Усмивката слиза от сухото лице:

— Ти ли ще ме учиш, дърто плашило? Тебе питам!

— Днес се пее на друго място!

Ръката на отец Дамаскин хваща расото на отец Матей:

— Я кажи още един път, къде се пее?

Отец Матей се дърпа. Онзи го държи.

— Аз и онзи ден щях да те светна с кадилницата по тази чутура, дете все знае! Ама сега ще те изям!

И Дамаскин го опира в себе си.

Отец Матей и други път беше ял бой из манастирите, затова мълчеше и трепереше, а брадата му подскачаше. Искаше да каже нещо, но гласът му го нямаше.

В този миг от олтара се разнесе напевно:

— Благословен Бог наааш...

Главата на моя приятел, дядо игумен, който скоро навърши трийсет и една години, се показа зад царските двери. Като видя колко изкъсо е хванат драскачът на доноси, подхили се. Но работата отиваше на зло. Бой в черква пред трети човек не биваше да става. И дядо игумен подвикна:

— Тихо там, навън се разправяйте!

— Тука ще ти взема животеца! — съскаше Дамаскин. — Ще те заколя като яре, дърт пръч! Ще ти дам едно перчене пред бабичките, ще те науча как се язди кончето, ще те отуча да лапаш блажно в килията!

Този път игуменът почука на дверите. Отец Матей подплашено прекоси черквата и отиде на другата страна — на срещуположния клир. Демонстративно след него се упътих и аз. Дядо Матей ме видя и плувна в блаженство. Отвори минея, където трябва. Щяхме да пеем на два гласа, а това беше удоволствие за двама ни.

— ... нине и присно и вовеки векооов.

— Амийин! — подзехме с гласовития дядо Матей.

Оттатък Дамаскин стържеше и ни пречеше.

— Дядо Матей — пошепнах, — нашите гласове се чуват като ангелска песен, а на Дамаскин е като от дявола мучене.

Дядо Матей се закиска в шепа, плю едва забележимо към дявола и се прекръсти. Но сатаната го видя и наведе глава. Дали пък не се мислеше за божи войник!

Игуменът продължаваше да нарежда встъплението:

— Миром Господу помолимсяааа...

— Господи, помилуй! — пригласяхме ние.

— Ще те насека на парчета! — съскаше отсреща Дамаскин.

Дядо Матей пееше с теноровия си глас, аз държах по-долу и двамата гледахме свода над нас, където единосъщният и животворящ Бог беше разперил широко ръце, рисуван от наивен зограф с постни бои.

Игуменът пееше как да е и гласът му потрепваше. Само че той беше властта тук и не биваше да подстрекава никого. А Дамаскин искаше удовлетворение, честта му претендираше да бъде възстановена. Прокурор и съдия щеше да бъде сам той. По едно време тръгна към нас. Отец Матей застана зад мене, а нападателят — от другата ми страна. Стояха кротко, отец Матей пееше, оня мълчеше, но и двамата се дебнеха.

Изкарахме първото „тебе, Господи“, когато Дамаскин замахна. Ръката му мина край мене и улучи дядо Матей. Той подскочи, притича към олтара и направи бързешком кръст. Дамаскин закри широко след него. На клира не остана божи служител, затова в отговор на игуменовото каканижене подех:

— Подааай, Господииии...

Извивките ми харесваха, слушах гласа си и се уповах от еченето му. Сводовете го отразяваха и засилваха, а мирисът на тамян му придаваше мистичност. Усещах се боговдъхновен.

Помня, когато дойдох за пръв път тука, отпуснах гърло и гласът ми обиколи светиите. Чувах го чист и звучен — съвсем различен от друг път. Дядо Матей ми каза, че с този глас, това смирение и почителност — бях му целунал ръка — ще стана един ден владика. Тогава носех малка кадифена шапчица на главата — скуфа — която бях взел от дядо Дионисий. Представях се наляво и надясно за послушник, особено пред туристите, и с голямо удоволствие изслушвах угрижените им възражения. Особено настойчиви бяха момичетата. Една вечер се унесох и взех да си представям, че съм облечен в копринено расо, че пея от олтара, а две-три студентки ме поглъщат с очи и мечтаят да ме съблазнят. Тогава казах на дядо Матей, че го избирам за духовен отец и наставник в бъдещите тайнства. Той повярва и скрито ми носеше медени питки, които събираше в скитанията си из селата.

— О-ох! — чух гласа му къде Свети Иван Рилски и едно тъпо „луп“ умря в здрача.

— Стига там! — извиси глас отец Дионисий. — Да не сляза!

Изад колоната — от другата ми страна — дотича чевръсто отец Матей, след като задъхано беше обиколил иконите ред по ред, заедно с преподобния Дамаскин. В края на краищата този изсушен калугер го прекаляваше. Застанах пред него и пошепнах:

— Чупката, преподобни! Стига толкова!

— Ще му изскубя мръсната брада! Ще го натикам на дявола отзад!

Дядо игумен, който беше прекъснал мърморенето си, вдигна отново очи към свода и го обърна на притчи:

— И рече Бог на фарисеитее...

Прелисти един лист, додето държеше „е“. Колкото наивен да бях, пак разбрах, че прескочи доста свещени текстове, които Бог дума по дума беше диктувал на евангелиста. Но освен мене никой не забеляза. Дядо Матей чакаше обиколката да продължи, а Дамаскин я беше отложил за друг път и сега успокояваше кръвожадното си чувство. На негово място идваше молитвеното настроение, по-точно калугерският навик, защото отведнъж зина:

— Амийин!

Службата продължи още десетина-петнайсет минути, след което едно звънче дрънна, завесата се спусна, светая светих се скри и дядо игумен се показа от страничната врата в делничен вид.

Тръгнахме да излизаме с най-светли мисли в главата, пречистени от молитвата. И тъкмо щяхме да отворим вратата, тя сама се отвори!

Боже всемилостиви, какво видение! На входа стоеше огряна от слънцето хубава жена с разпилени дълги коси, с ангелски сини очи и съвсем стройни крака. Богоявление! Попипах се, за да разбера не сънувам ли, и обърнах учуден поглед към Дионисий.

Но се слисах още повече. Трийсет и една годишният дядо Дионисий беше получил небесен удар. Стоеше като ослепял или парализиран. Гледаше жената, като да не вярваше на очите си. Блъснах го леко — нищо. Само пристъпи крачка и там залепи подметка. Щях да го ритна, за да направи още една, но Господ спря крака ми.

Погледнах пияницата побойник Дамаскин. Това библейско диване беше отворило уста и дъвчеше езика си. Небесната картина го беше укротила.

Единствен дядо Матей запази присъствие на духа. Той се облиза, приглади разрошената си брада и тъкмо преглъщаше да каже нещо прелюбезно, видението отвори уста. Чу се като небесна песен женски глас:

— Добър ден, Цветане... Не ме ли познаваш?

Всичко хубаво, но човек на име Цветан тука нямаше. И все пак Дионисий, този наивен картоиграч, събра смелост и се обади:

— Добре дошла, Мария... Каква изненада!

Тя му подаде ръце и този прикрит грешник ги улови. И двете! Тя се наведе и аха да му целуне десница, притисна буза в нея!

Светотатство!

И в този миг разбрах, че беше дошъл дяволът, взел образа на хубава жена. Свършено беше с отца Дионисия! Щеше да го глътне някой си Цветан, скрит под късата брада и черното расо.

Излязохме навън и продължихме да гледаме глупешки тази изкусителка, демона в човешки образ, прекрасната жена.

Всъщност навън ангелският ореол се оказа много руса или изрусена коса. Иначе снагата беше стройна, очертанията — женствени, и всичко у нея показваше една двацет и пет-шест годишна младост, успяла да разцъфне. Едва сега видях и истинския „дядо Дионисий“. Висок, малко охранен от застоялия живот, с умни очи и тъжно изражение, той беше един млад мъж.

— Как се озова тука? — питаше посъзвезелият се Дионисий-Цветан.

— Така. Предполагам по същия път, по който и ти си дошъл. Но с по-други намерения. Нали не си помисли, че искам да ставам монахиня?... Впрочем, много поздрави от Енчо, Маргарита, Ива... От всички. Завършихме, отче игумене. Получи ли последното ми писмо?

Гледай го ти, нечестивеца! Писма! Сквернословия! Кой знае какво е имало вътре! Тази работа дядо владика и протосингелът трябва веднага да я научат.

Дядо Матей беше очи и уши.

— Няколко дни бях и в Габрово. Срегнах майка ти — очите ѝ се насълзиха, като ме видя. Цялата ми гордост рухна, почувствах се виновна... Цветане!...

Сконфузих се. Хванах Дамаскина за лакътя, той се обърна и устата му се затвори.

— Нямаме работа, преподобни. Алон!

— Какво?

— Поемай, казвам. На френски. После ще ти обясня.

Но дядо Дионисий се досети за нижните чиновове, обърна се и ни представи:

— Да те запозная с нашите монаси. Отец Дамаскин, йеромонах Рилски. Дойде при нас преди няколко месеца. Отец Матей, йеромонах Преображенски, добър певец, завършил семинария... А този тука — това е едно муле, което ме бие на карти, дрънка камбаните и готви изпити, но го мързи да чете. Положително ще го скъсат!

— Приятно ми е — изчурулика прежденарицаемата Мария.

Разменихме по някоя дума.

— Най-сетне един човешки образ сред тия бради — измъдрих аз. — Карти играете ли?

— Женската красота е божия благодат! — изрече галантно отец Матей. — Господ и Света Богородица да са с вас!

Подаде ръка за целуване, но момичето я пое и разтърси младежки.

— Един път видях една жена в София, същата като тебе! — изтърси Дамаскин.

Гостенката се усмихна милостиво на нашите усилия, дари ни с още един светлосин поглед и дядо Дионисий я заведе във владишката стая. Тя е застлана с нови дебели черги, на прозореца има копринена завеса, а в ъгъла е широкото легло, отгоре с портрета на дядо владика. Отначало го помислих за поп Симеон от съседния град, защото си приличаха като братя. Но дядо игумен ме смушка да мълча — никакви братя не били.

Стояхме отвън и чакахме дядо игумен да излезе. Чакахме, чакахме...

Дядо Матей се завъртя два-три пъти покрай вратата, но Дамаскин го дебнеше. Изобщо, двамата се повъртяха, като да им се беше запалило отзад расото.

— Дамаскине, останахме без игумен. Мирише ми на нещо...

Дамаскин сви тънки устни, лицето му се набръчка зло. Отсече:

— Още утре заминавам за Бачковския манастир! И без туй един приятел ме вика.

— Ами дядо Матей?... Дядо Матей, ела тука!

Старият козел приближи ситно. Дамаскин го изгледа кръвнишки и добави в лицето му:

— Нощес те затрих! Такъв бой ще ти хвърля на изпроводяк, че ще ме помниш и на она свят!

Физиономията му стана на садист. Дядо Матей се разтрепери, дори аз се уплаших. Изглежда тогава се е сетил старецът за енорията на онова село. От месеци го бяха канили за свещеник, а и дядо владика беше дал съгласието си.

— Какво мислиш, дядо Матей? — попитах.

— Ш-ште видим! — заекна той, врътна се и забърза към килията си. Повече не се показва.

Ядох в магерницата сам. Молитвата я пропуснах. По едно време Дамаскин се мярна и се загуби като привидение. После пак го видях да рови из долапите, напълни една богомолска кърпа със сирене, взе един самун хляб и излезе. Чух го да слиза в зимника, където имаше ракия.

Пристигна и дядо Матей, ама съвсем треперливо. Бързешката и той се мушна насам-натам, напълни джобовете на расото си и изчезна.

Привечер видях дядо Матей да се измъква страхливо от манастира. Беше се натоварил като балканджийско магаре, та се почудих как тънките му крака издържат. Бягаше от Дамаскин в коварната нощ.

Легнах си, четох до късно, сетне изгасих и пожелах на дядо Дионисий лека раздяла с манастира. Не помня кога съм заспал.

На заранта се събудих късно. Отворих вратата — слънцето се беше вдигнало над баира. Манастирът мълчеше.

Влязох в магерницата — празно. Отидох в черквата — никой. Затичах се към владишката стая — тишина. Почуках. Никакъв отговор. Натиснах бравата. Леглото беше оправено, изпънато и самотно. Хукнах към килиите. У отец Дамаскин столът беше съборен, а прахолякът лежеше успокоен из ъглите. Засилих се към дядо Дионисий и насмалко не се препънах в нещо, което стоеше на пътя ми. Насред двора. Стоеше безсмислено, смешно и малко тъжно. Чакаше някой да се наведе и го вдигне.

Беше калимавката му: малка черна къщичка с покрив. Празна. Вътре нямаше никаква калугерска глава.

Изправих я, седнах до нея и я заразглеждах. Дълго размишлявах, но вече не помня за какво.

После слязох в селото, отидох на пощата, вдигнах слушалката и потърсих епархията. Обади се протосингелът. Казах първото, което ми дойде на ума:

— От тримата калугери остана само една калимавка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.